॥ श्रीः ॥

॥ श्रीचक्रवर्तिचत्वारिंशत् ॥

'श्री अनन्तभट्टबाणशब्दतर्कालंकारार्यविद्याभूषण'

विरचिता

[illegible]

रामपट्टै. कृष्णमाचार्येण

शोधिता

[illegible]

श्रीकृष्णविलासमुद्रालये

मुद्रिता

INTRODUCTION.

The following short poem in Sanskrit composed by Pandit K. V. Krishnamachariar, " Abhinava Bhatta Bana " Senior Professor, Sanskrit College, Tiruvadi, in commemoration of Their Imperial Majesties' Coronation Durbar needs no introduction to the literary public. The Pandit is well known as a Sanskrit Scholar and writer of no mean order not only in India but also in foreign countries. His wide reputation is a sufficient passport for the excellence of his literary productions. The present piece composed in a spirit of genuine loyalty and written in sweet and elegant language is bound to enhance the author's fame as a Sanskrit Poet.

The Pandit is an orthodox Brahmin ; but his is not the narrow orthodoxy that retards the progress of the world and its ideas. His orthodoxy enables him to regard devotion to the throne as a religious duty. In verse 39 he writes "The king is in no sense an ordinary mortal. He is a portion of the Divine Essence. This has been impressed on our minds by our ancient sages so much so that loyalty to the Crown has become part of our very nature." The Pandit realises that a religious doctrine may not be sufficiently strong to constitute the basis of loyalty and that a surer foundation is necessary. Therefore in the concluding verse he sings "We fully appreciate the priceless blessings conferred on us by the British Administration. We wish that your Majesty's Royal

Race may continue to govern us for ever. The wonderful plant of sympathy towards the people of India nurtured by Queen Victoria began to put forth blossoms by reason of the tender care taken of it by King Edward. May it bear fruit during your Majesty's reign. May the Royal Family of England be blessed."

The poem begins by giving appropriate expression to the universal joy felt by all classes of Indians in connection with their Majesties' Coronation Durbar at Delhi. In the next verse the poet makes a passing reference to prehistoric India when the land is said to have enjoyed peace and plenty, being wisely governed by Puranic Sovereigns. Then follow three verses describing in pathetic language the downfall of India owing to internal dissensions and external invasions. In the next three verses the poet narrates the laudable and unselfish attempts successfully carried out by the East India Company to restore peace and prosperity to the land. The mutiny of 1857 is then mentioned as an ignoble attempt on the part of a few depraved self-seekers to disturb the peace of the country. This is followed by two verses describing the transfer of sovereignty from the Company to the Crown, the event being called a blessing of Providence. Queen Victoria's wonderful qualities which endeared her to all classes of the people are next described in apt terms. Her famous Proclamation the epoch-making *Magna Charta* of India is made the subject matter of four verses and here the poet

shows his rare gift of expressing noble thoughts in noble language. A touching reference is made to Queen Victoria's sympathy and affection for her Indian subjects. The accession of King Edward to the throne and his Royal Proclamation are then described. The poet compares King Edward with Sri Rama in the following terms "Firm, courageous, generous, of a clear intellect, diligent in protecting his subjects. full of sympathy, and withal meek, King Edward appears to me to be Sri Rama himself. I am confirmed in this belief by the circumstances that both of them are incarnations of God Vishnu : both of them are the Seventh in order of the incarnations (Sri Rama being the seventh incarnation of Vishnu and King Edward being the Seventh sovereign of that name) and the day originally fixed for the Coronation of both had to be post-poned". The above verse is well worth perusal. King Edward's message to the Princes and people of India breathing sympathy, his wonderful tact in preserving the peace of the world and his sincere appreciation of Indian loyalty are described by the poet in appropriate language. Reference is next made to the epoch-making administration of India by Lords Minto and Morley. The poet pays a warm tribute to their Lordships' liberal and sympathetic views and their undaunted courage. The expansion of the Indian Legislative Councils and the appointment of Indians of proved merit to high Executive posts are gratefully touched upon in a few well written lines. King Edward's unexpected demise is lamented by the poet in very pathetic terms. He however consoles himself by the thought that the crown has devolved on George V, King-Emperor who bids fair to surpass his worthy ancestor in his excellent qualities of head and heart. A glowing tribute is then paid to their Majesties, The Emperor and Empress of India. The poem concludes by a devout prayer for their Ma-

jesties, safe return home after acknowledging the loving homage of their Indian chiefs and the devoted loyalty of their Indian subjects and for their Majesties' long life and prosperity.

That an orthodox Pandit born and brought up in old world ideas, should have been able to enter so very fully into the spirit of the liberal British Administration of India is significant. In India the Pandits, as a class, wield immense influence over the mass of the people who look up to them for guidance in all matters. The highest product of western education can hardly hope to exercise a tenth of the influence which a learned Pandit wields. There can be little doubt that the attitude of the Pandits determines the attitude of the mass of the people towards the crown. That Pandit Krishnamachariar has produced a work such as this evidencing a sincere and rational appreciation of the countless advantages of the inseparable connection between England and India is a welcome indication that the loyalty of the masses is safe. It establishes that orthodox Hinduism and loyalty to the British Throne are not irreconcilable. It proves that Brahminsm or Hinduism, whatever else you may think of it, does not lend its sanction to any form of disloyalty.

GOD SAVE THE KING.

P. G. RAMIYAR, B.A. B.L.,

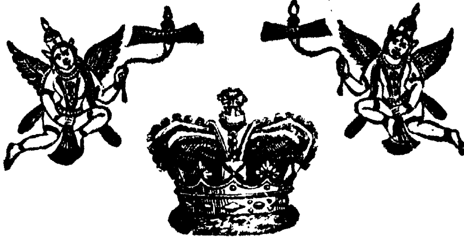
District Munsiff,

AND

President Coronation Durbor Committee

Tiruvadi.

28TH Nov., 1911,
TIRUVADI.

॥ श्रीः ॥

॥ श्रीचक्रवर्तिचत्वारिंशत् ॥

कल्याणं दिनमेतदद्य जगतः पुण्यं पुनः पवित्रमं
जातः संप्रति देवतासमुदयः सर्वः प्रसादोन्मुखः ।
यत्सौराज्यसमृद्धिहृष्टहृदयाः श्रीभारतीया वयं
श्रीमज्जार्जभिषेकमङ्गलविधिं साक्षात्समीक्षामहे ॥ १ ॥

पूर्वं भारतवर्षमेतदखिलं वीराग्रणीभिः प्रजा-
योगक्षेमसमुत्सुकत्रिकरणोदारैः कृपामेदुरैः ।
आशाचुम्बियशोभरप्रकटितक्षीरोदपूरोदरै-
र्भूपालैर्नलरामविक्रममुखै राजन्वदासीच्चिरम् ॥ २ ॥

किं ब्रूमः कथयामहे कथमिव स्वास्थ्यच्युतिर्भारते
संपन्ना समनन्तरं बत गता प्राची प्रसिद्धिर्गता ।

[illegible] सुप्यति [illegible] न सर्पति मुहुर्वेपाथवे लोचन

द्वन्द्वं यत्स्मरणेन हन्त विषमज्वालं ज्वलामस्तमाम् ॥ ३ ॥

[illegible]पापविषमनःप्रवाहसमयाचारादिभिन्नाध्वभिः

[illegible]स्मोत्कर्षविशेषपोषकलुषस्वान्तैरसूयालुभिः ।

[illegible]न्योन्यप्रतिरोधबद्धहृदयैः कामार्थसेवापरै-

[illegible]न्यायैरपरापरैर्व्यतिकरमासीदिदं व्याकुलम् ॥ ४ ॥

[illegible]शास्त्रिकुतोद्यमे प्रतिदिनं पारंपरीसंगतं

[illegible]स्थानं परिहृत्य कूटघटनादुष्टाशये राजके ।

[illegible]प्राणकलत्रपुत्रविषयेष्वत्याहिताशङ्किभिः

[illegible]एवं भारतवासिभिश्चिरतरं तस्थे विषादाकुलैः ॥ ५ ॥

[illegible]भागनितान्ततान्तमिदुरस्वान्ते समस्ते जने

दुर्भिक्षे च निरन्तरायमभितः संचारमानन्वति ।

[illegible]नुग्रहवैभवेन जनता 'मीम्टिण्टयाकम्पनी'

[illegible]मात्स्यानामपि भारते विनयनक्रमग्रामविन्दामहि ॥ ६ ॥

[illegible]कुल्लकटस्थितमन्त्रिमन्त्रपरिषद्दत्तावलम्बे महा-

[illegible] श्रीमति भारतस्य भरणं निर्वोढुमुद्यच्छति ।

[illegible] [illegible] कलहाद्विनिवृत्तमनसो जाताः प्रजानां हृदि

[illegible]नास्फुरितं क्रमेण शमितः संक्षोभकोलाहलः ॥ [illegible] ॥

[illegible] स्मरणीयकर्मसु दिनेष्वभ्युन्नतं भारतं

[illegible] [illegible] [illegible]निष्टिपत्राङ्कुरा ।

पत्रैःपण्यगृहवाप्यशकटमार्गाणि तन्त्रीस्थलीं
न्यन्यान्यानि च यत्कृतानि परितो देशं परिष्कुर्वते ॥ ८ ॥

प्राचीनेन विपक्त्रिमेण वचसां दूरेण दुष्कर्मणा
केचिन्नीचधियः शठप्रकृतयः स्वार्थस्पृहादूषिताः ।
अन्यान्याननिराजसाहितमहाभक्तिव्रतान्मानिका-
नन्यायं कलहायितुं कुमतिभिः स्वीयाभिरमूत्रयन ॥ ९ ॥

काले तत्र किलायुधीयविषमोन्मादस्फुरत्संकटे
कार्याकार्यविचारचारुधिषणैरुत्साहिता मन्त्रिभिः ।
निश्रान्तीतिविनीतिभिर्घनवती विक्टोरिया श्रीमती
दिष्ट्या भारतचक्रवर्तिपदवीमध्यात्ममारोपयत् ॥ १० ॥

सर्वप्राणिहितैकतानहृदया विक्टोरियाख्या महा
राज्ञी भारतभूमिभारमुररीचक्रे स्वयं सा यदा ।
शान्तिः कान्तिमशिश्रियत्समभवत्कर्मापि धर्माध्वनां
तुष्टिः पुष्टिमुपागमद्विरुरुचे नीतिर्नतिर्गीतिस्तदा ॥ ११ ॥

दुष्टाः केवलमात्मदौष्ट्यमजहुः शिष्टाः प्रमोदं ययु
र्दुर्भिक्षं सपदि प्रशान्तमजनि स्वास्थ्यं प्रजानामभूत् ।
रामाराज्यमिदं समानविभवं श्रीरामराज्येन कि-
न्त्वाकारेण ततोऽधिकं विजयते विक्टोरियाधिष्ठितम् ॥ १२ ॥

स्वातन्त्र्यं किमिदं कथं नु तदिदं सम्यक्प्रयोक्ष्यामहे
किं वास्माकमितः फलिष्यति कथं [illegible] ।

सर्वं विस्मरतां कुशासकदनाक्लिष्टाशयानां चिरा-
दस्माकं दयमानया स्वयमहो राज्ञ्यैवमाशुश्रुवे ॥ १३ ॥

"अस्माकं प्रतिपत्तिरस्ति महती यद्भारतीया नृपाः
सर्वेऽपि प्रथयन्ति भक्तिविनयप्रेमाण्यनूनानि नः ।
तेषां गौरवपालनाय महतीं श्रद्धामुपादद्महे
सौराज्यस्य निदानमेवमुभयप्रेमेति जानीमहे ॥ १४ ॥

देवेनेव दयापरेण करयोर्नः पालनाय प्रजा
न्यक्षिप्यन्त किलेति नैव न वयं चित्तेऽनुसंदध्महे ।
तस्यैवास्ति समत्वबुद्धिरखिलेष्वस्माकमातो वयं
तुल्यामाङ्गलभारतीयजनयोर्दृष्टिं विधातास्महे ॥ १५ ॥

धर्मं नः स्वमताभिमानमार्गणः साधीयसी वर्तना-
मास्तां क्रैस्तवधर्मता नहि वयं क्षिप्मः परेषां मतम् ।
अस्माकं विषये वसन्तु परितस्तत्तन्मतालम्बिनः
सुस्थाः सन्तु मतादिकर्मसु वयं नैव प्रवर्तामहे ॥ १६ ॥

विद्योत्कर्षमहाशयत्वमहिना राज्यादितन्त्रेष्वपि
प्राज्ञा भारतवासिनः समुचितामर्हन्ति चेदुन्नतिम् ।
तेभ्योऽप्याङ्गलतुल्यकक्ष्यमुचितं स्थानं प्रदायिष्यते
जातिर्नाधिकृतौ परं समुचिता संद्रक्ष्यते योग्यता ॥ १७ ॥"

एवं भूतदयापरेण मनसा स्वीयप्रजाभ्यो मह-
त्सानन्दं स्वयमेव या पुनरदान्माता यथा वा परा ।

मग्नं स्वप्रान्तम प्रतापमहसां कृत्वा मृतिं स्वेच्छया
हा हा भाग्यविपर्ययेण जगतो धाम प्रपेदे चिरम् ॥ १८ ॥

तादृक्षे समये कठोरविचरद्दावाग्निकालानल
ज्वालाजालसहोदरे बत परित्रस्ते समस्ते जने ।
दिष्ट्या भारतवर्षसंकलितया श्रीमान्कृपालुर्महान्
एडवर्डसप्तम एष भारतभुवामात्मन्यथाभ्यागमत् ॥ १९ ॥

"लोकाराधनतत्परेण मनसा माता यथापालय-
त्सर्वाः स्वप्रकृतीस्तथैव वयमप्याशास्महे रक्षितुम् ।"
इत्येवं दयमानमानसतया पट्टाभिषेकोत्सवे
प्रत्यज्ञासत येन भारतमहाभाग्येन जिग्ये ततः ॥ २० ॥

धीरं वीरमुदारमंतरमलप्रज्ञं प्रजापालन-
श्रद्धं बद्धदयं विनीतहृदयं संश्रामहे राघवम् ।
यस्माद्विष्णुकलान्वितौ गणनया रतः सप्तमौ द्वावपि
व्यावृत्तः प्रथमं द्वयोरपि यतः पट्टाभिषेकोत्सवः ॥ २१ ॥

तत्तादृग्गुणरत्नभूषितमहाराज्ञीप्रतिज्ञावचः-
पञ्चाशत्तमवर्षपूरणकृते संतन्वतामुत्सवम् ।
धृत्यै भारतवासिनां व्यवसितिं विज्ञाय तात्कालिकीं
तेषामेष महीनृपः समदिशत्तोषानुदाराशयः ॥ २२ ॥

"माता नः स्वयमभ्युपागमदिदं राज्यं यदा वा ततो
नानाभेदयुतेषु भारतजनेष्वैकमत्याग्रहे ।

तत्तत्संनियमानुसारविधये दुष्कृत्यनिर्धूतये-
ऽप्यास्मैर्मन्त्रिभिरात्मलाभविमुखैः सम्यक्कृतासीन्न नः ॥ २३ ॥

दैवीमापदमात्मना शमयितुं नैव वयं शक्नुमः
किन्त्वेतच्छमनाय राजपुरुषाः कामं व्यवासिषुः ।
प्रान्तीयः कलहोऽप्युपाशमि चिराच्छिल्पैः प्रपिष्ये शनैः
सर्वैरपि निराकुलैर्नृपतिभिर्व्यध्याति सद्गौरवैः ॥ २४ ॥

कामं कुत्सितवृत्तयः कतिपये वल्गन्तु दुश्चेष्टितैः
जानीमः खलु भारतीयजनतामस्मासु भक्त्या स्थिताम् ।
श्रद्धत्तोऽधिकृतिप्रदानविषये जात्यादिभेदं विना
स्वातन्त्र्यं न यथोचितं परमितोऽप्याशु प्रदीयेत नः ॥ २५ ॥

येयैर्भारतवासिभिः सहजया भक्त्या पराक्रमं
यद्युद्धेषु यदप्यदर्शि नचिरात्पुत्रे स्नुषायामपि ।
प्रेमास्मासु पुरेव भारतजनैस्तत्रोभयत्रापि न-
स्तोषं दर्शयितुं फलेन भगवद्भिक्षां प्रतीक्षामहे ॥ २६ ॥"

एवं वाङ्मनसप्रसादमधुरं संदिश्य सत्कर्मणा
तत्सत्यापयितुं निबद्धकुतुकः श्रीमार्लिनामप्रभुः ।
श्रीमिण्टोप्रभुमप्युदारचरितौ बद्धस्पृहौ भारत-
क्षेमाय स्वयमेव मन्त्रकुशलौ सम्राट्समाज्ञापयन् ॥ २७ ॥

सम्राजा सहजानुभावमहितावेतौ महामन्त्रिणा-
वाज्ञप्तौ प्रभुभावलम्भितनवावुत्साहमन्त्रावित ।

श्रीमद्भारतमंगनास्वधिकृतैः शाखासु बह्वीष्वपि
प्रागल्भ्येन परिष्क्रियामतनुतां नानाविधामुत्तमाम् ॥ २८ ॥

श्रीमद्भारतमन्त्रिवर्गसमितौ बङ्गालमुख्यान्भुवः
खण्डांस्ताननुशासतां प्रतिभुवां श्रीचक्रवर्तिप्रभोः ।
तत्तन्मन्त्रसभासु भारतजनश्रेष्ठाः पदं लम्भिताः
किं चैषां नियमप्रतिष्ठितिसभाप्यासादिता विस्तृतिम् ॥ २९ ॥

श्रीमत्या समपादि भारतभुवा किं नाम पुण्यं पुरा
यस्याः संप्रति चक्रवर्तिपदवीमारोहदेडुर्डप्रभुः ।
संप्राप्तौ सचिवोत्तमस्थितिमिमौ श्रीमार्लिमिण्टोप्रभू
ये खल्वेकरसत्वमेव दधते चित्ते ~~मन~~:कर्मणोः ॥ ३० ॥

इत्येवं परिचिन्त्य सुस्थमनसि श्रीभारतीये जने
हा हा हन्त निरर्गलेन विधिना वज्रावपातः कृतः ।
हा धिक्कष्टमकाण्ड एव सहसा भासां निधिर्ग्रस्यते
हा हा धिक्तमसा वत प्रसरता सर्वे निपीयामहे ॥ ३१ ॥

हा शान्ते क्व नु यासि हा त्रिकरणीशुद्धे क्व नु प्रस्थिता
हा हा भूतदये हतासि वत हा लक्ष्मि क्व नु क्लिश्यसे ।
आः ज्ञातं कथमप्यवाप्तधृतयः संत्यज्य दुःखासिकां
नव्यं भारतचक्रवर्तिनमिमाः सर्वाः समाशिश्रियन् ॥ ३२ ॥

बिभ्राणे निजमण्डलं निरुपमं संरक्तमात्मोदये
स्वप्राकाश्यसदानिरस्ततमसि प्राप्ते जगन्मित्रताम् ।

भूभृन्मस्तकसंस्थपादमहिमन्येडुर्वर्डभूधराधीश्वरे
काले शाम्यति काङ्क्षितः समजनि श्रीजार्जराजोदयः ॥ ३३ ॥

श्रीमन्सद्गुणपूर्ण भारतमिदं पित्रा स्वकीयप्रजा-
योगक्षेमधुरंधरेण सदयं संप्रेषितोऽभ्यागतः ।
प्राशंसः प्रममीक्ष्य नः कुलधनं यः स्वामिभक्तिव्रतं
सोऽयं संप्रति सार्वभौम इति नश्चित्तं मुदुत्तम्भितम् ॥ ३४ ॥

नित्यानीतिविवेचनैर्मनिमनीं विक्टोरियां श्रीमतीं
शान्त्यौदार्यदयागुणैरनुसरन्धीमन्तमेडुर्वर्डप्रभुम् ।
श्रीमेरीसहितः सुखेन सुचिरं श्रीभारताधीशता-
मास्थाय स्वयमेव भक्तिविलसच्चित्ताः प्रजाः पाहि नः ॥३५॥

क्वेदं भारतखण्डमन्तरबहुक्रोशं क्व वा लण्डनं
मत्वाप्येवमुदारचित्त सकलं सोढ्वा प्रयासं भवान् ।
अस्माकं हृदये विधातुमधिकोल्लासः प्रजानां मुदं
डिल्लीमागत इत्यभूम सुचिरं सर्वे कृतार्था वयम् ॥ ३६ ॥

सर्वक्लेशसहाय डिल्लिमयते स्वीयप्रजानां कृते
किं कर्तुं प्रभवेम तत्रभवते श्रीमेरिदेवीयुजे ।
एषोऽस्माभिरुदीर्यते तव जयः प्रीत्या मनो दीयते
स्वीकर्तुं तव शासनं कुसुमवद्भक्त्या शिरो नम्यते ॥ ३७ ॥

यत्रासीत्किल धर्मजस्य महितो तत्रैव देशे तव
श्रीमेरीसहितस्य संप्रति यतः पट्टाभिषेकोत्सवः ।

[redacted] श्रीमन्नमाख्य द्विषा-
[redacted] स इव प्रीत्या चिरं रक्ष नः ॥ ३८ ॥

[redacted] न मानुषः परमिदं दैवं महः किंचन-
त्यस्मत्पूर्वमहत्तरैर्मनसि नः काले कृता वासना ।
तत्त्वामीश्वरभावतो वयमिमे सर्वेऽपि सत्कुर्महे
कल्याणीं करुणाकटाक्षलहरीमस्मासु रूढां कुरु ॥ ३९ ॥

श्रीमेरीसहितस्य तत्रभवतः पट्टाभिषेकोत्सवं
साक्षाद्भारतमण्डलेऽत्र विहितं वीक्ष्य प्रहृष्टान्तरैः ।
नैजामादिभिरत्र भारतमहाराजाधिराजैः कृता-
न्सत्कारान्परिगृह्य भारतभुवां भक्तिव्रतं मानय ॥ ४० ॥

दैवानुग्रहतोऽत्र डिल्लिनगरे निर्विघ्नमुल्लासितं
श्रीमन्मेरियुतोऽनुभूय स भवान्पट्टाभिषेकोत्सवम् ।
निर्बाधं समुपेत्य लण्डनमितः संप्रीणयन्मन्त्रिणो
बन्धूनाप्ततमानवाप्तसकलक्षेमश्चिरं जीवतु ॥ ४१ ॥

भव्यान्याङ्गलराजकीयभरणे जातानि जानीमहे
तस्माद्भारतसुप्रतिष्ठितपदं त्वद्वंशमाशास्महे ।
एडुर्डभूपपरिष्क्रियाकुसुमिनां विक्टोरियोक्तिं भवा-
न्कुर्वाणः सफलां कुटुम्बसहितः प्राप्नोतु सन्मङ्गलम् ॥ ४२ ॥

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

रे

पजोदयः ॥ ३३ ॥